

Sygn. akt I CSK 107/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Górski]

SSN Wojciech Jan Katner

w sprawie ze skargi G.D. i U.D.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym nakazem zapłaty

Sądu Okręgowego w O. z dnia 16 sierpnia 2006 r., sygn. akt [...],

wydanego w sprawie z powództwa I.C. i A.K.

przeciwko U.D. i G.D.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 października 2009 r.,

skargi kasacyjnej skarżących od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 września 2008 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 2 października 2007 r., sygn. akt [...] oraz orzekającej o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (punkty 1 i 3) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty z dnia 16 lipca 2006 r. Sąd Okręgowy zasądził solidarnie od pozwanych, G.D. i U.D., na rzecz powodów, I.C. i A.K., kwotę 100 000 zł z odsetkami ustawowymi na podstawie dołączonego do pozwu weksla własnego, którego pozwani byli wystawcami. Nakaz ten uprawomocnił się.

Po wznowieniu postępowania na skutek skargi pozwanych Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 2 października 2007 r. uchylił nakaz zapłaty, a powództwo oddalił.

Sąd Apelacyjny w wyniku apelacji powodów zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty i zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwotę 100 000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 stycznia 2007 r.; w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Ponadto orzekł o kosztach oraz oddalił apelację w pozostałej części.

U podstaw sporu leży umowa zawarta przez strony w dniu 25 marca 2005 r. W umowie tej pozwani zobowiązali się do odpłatnego udostępnienia powodom obiektu budowlanego składającego się z części biurowej, hotelowej i pomieszczeń przyległych. Umowa nakładała na pozwanych obowiązek przystosowania i wyposażenia pomieszczeń tak, aby powodowie mogli w nich świadczyć usługi hotelowe, organizować imprezy okolicznościowe, konferencje, szkolenia. Powodowie mieli natomiast zgodnie z umową podjąć starania zmierzające do uzyskania decyzji o dopuszczeniu do wykonywania usług hotelarskich. Zabezpieczeniem każdej ze stron umowy był wręczony jej przez drugą stronę weksel *in blanco* „na kwotę 100 000 zł”, którego sposób realizacji określała dołączona do niego deklaracja wekslowa (§ 14 umowy). W swojej deklaracji pozwani upoważnili powodów do wypełnienia wręczonego im weksla *in blanco* (podpisanego w charakterze wystawców) w przypadku, gdyby nie dotrzymali umowy.

Zaadaptowane przez pozwanych pomieszczenia miały być udostępnione powodom, zgodnie z ostatecznymi uzgodnieniami stron, w następujących terminach: część kuchenna - do 1 czerwca 2005 r., część restauracyjna – do 31 grudnia 2005 r., a część hotelowa – do 31 grudnia 2006 r. Zarówno część

kuchenna, jak restauracyjna zostały udostępnione w ustalonych terminach. Doszło też do odbioru sanitarnego kuchni i restauracji. Na przełomie 2005/2006 r. odbyła się w prowadzonej przez powodów restauracji zabawa sylwestrowa. Jednakże w dniu 28 lutego 2006 r., a więc jeszcze przed nadejściem terminu oddania powodom części hotelowej, powodowie złożyli pozwanym oświadczenie o „rozwiązaniu umowy (...) w związku z nie wywiązaniem się przez pozwanych z terminów oddania do użytku pomieszczeń, braku jednej ze ścian ruchomych w części konferencyjnej oraz braków w wyposażeniu przekazanych pomieszczeń”. Powołali się także na usterki w kuchni.

W dniu 5 maja 2006 r. powodowie wypełnili otrzymany od pozwanych weksel *in blanco* na kwotę 100 000 zł, płaconą na rzecz powodów w dniu 26 maja 2006 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, który uwzględnił powództwo niemal w całości (tylko odsetki zasądził od daty późniejszej niż wskazana w pozwie), umowa zawarta przez strony nie była umową najmu, jak przyjął Sąd Okręgowy, lecz umową nienazwaną, z elementami umowy najmu i umowy o dzieło albo umowy o roboty budowlane. Ponieważ adaptacja pomieszczeń nie może stanowić samowoli budowlanej, obowiązek zgłoszenia zgodnie z prawem budowlanym obiektu do używania i zmiany sposobu jego użytkowania, a wcześniej uzyskania pozwolenia na budowę, spoczywał na pozwanych. Należy przyjąć wobec nieudowodnienia okoliczności przeciwnej, że zamiar stron obejmował zawarcie umowy na takich właśnie warunkach. Ponieważ pozwani nie wystąpili do organów administracji architektoniczno-budowlanej o jakiegokolwiek pozwolenia ani nie dokonali w tych organach żadnych zgłoszeń, należało uznać, że nie wywiązali się z umowy względem powodów; w uzgodnionych terminach nie udostępnili powodom części kuchennej i części restauracyjnej zaadaptowanych zgodnie z prawem, lecz „wyłącznie samowole budowlane”. W rezultacie powodowie mogli się domagać od pozwanych zapłaty kwoty 100 000 zł tytułem kary umownej zastrzeżonej w § 14 umowy i tym samym wypełnić weksel *in blanco* na tę kwotę.

W skardze kasacyjnej pozwani zarzucili Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 101 pkt 2 pr. weksl. w związku z art. 58 § 1 k.c. (wymienienie w skardze kasacyjnej art. 58 § 2 k.c. nosi znamiona oczywistej omyłki), naruszenie art. 65 § 1

i 2 k.c. w związku z art. 10 pr. weksl. i art. 483 k.c., naruszenie art. 471 w związku z art. 65 § 2 k.c., naruszenie art. 71 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (jedn. tekst: Dz. U. z 2006 r. nr 156, poz. 1118 ze zm.), naruszenie art. 321 § 1 w związku z art. 378 § 2 i art. 383 k.p.c., naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 i 393¹⁹ k.p.c., naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 382 i 391 § 1 k.p.c. oraz naruszenie art. 381 w związku z art. 378 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z przytoczonych podstaw kasacyjnych podstawowe znaczenie ma zarzut naruszenia art. 101 pkt 2 pr. weksl. w związku z art. 58 § 1 k.c. przez nieuwzględnienie tego, że dołączony do pozwu dokument nie czynił zadość wszystkim koniecznym wymaganiom przewidzianym w art. 101 pr. weksl., a mianowicie nie określał waluty sumy wekslowej, ponieważ została ona oznaczona jedynie przy słownym wskazaniu sumy wekslowej przez podanie, że chodzi o „sto tysięcy złotych”, natomiast nie oznaczono jej przy cyfrowym wskazaniu sumy wekslowej, gdyż napisano tu – w górnym prawym rogu - jedynie: „Na 100 000”. Z zarzutem tym łączy się zarzut naruszenia art. 381 w związku z art. 378 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie zawartego w apelacji twierdzenia o nieważności dołączonego do pozwu weksla. Pozostałe liczne zarzuty kasacyjne zostały podniesione na wypadek, gdyby zapatrywanie pozwanych o nieważności tego weksla okazało się nieuzasadnione.

Dłużnikiem wekslowym może być w zasadzie tylko osoba, która złożyła podpis na dokumencie mającym cechy weksla trasowanego (art. 1 i 2 pr. weksl.) lub weksla własnego (art. 101 i 102 pr. weksl.). Według art. 101 i 102 pr. weksl., aby dokument mógł być uważany za weksel własny, musi zawierać m.in. (pkt 2 pierwszego z wymienionych przepisów) bezwarunkowe przyrzeczenie zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej. Spełnienie tego wymagania w zakresie odnoszącym się do oznaczenia przyrzeczonej sumy pieniężnej zakłada przyrzeczenie w dokumencie zapłaty oznaczonej słownie lub cyframi (por. art. 6 pr. weksl.) sumy wyrażonej w określonej walucie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 września 1995 r., III CZP 105/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 174, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2005 r., I CK 71/05, LEX nr 186994), będącej

w obiegu w chwili wystawienia dokumentu w którymkolwiek państwie świata (por. art. 41 pr. weksl., a co do tego przepisu – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2006 r., I CSK 299/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 157).

Wymaganie to będzie więc spełnione np. w razie przyrzeczenia „zapłaty za ten weksel sumy stu tysięcy zł.” lub „zapłaty za ten weksel sumy 100 000 zł”, jak też „zapłaty za ten weksel” – jeżeli powyżej w górnym prawym rogu zamieszczono zastrzeżenie: „Na 100 000 zł.” W takim przypadku, jak ostatnio wymieniony, przyrzeczenie „zapłaty za ten weksel” oznacza przyrzeczenie zapłaty sumy wekslowej oznaczonej zgodnie z ustaloną praktyką cyframi w prawym górnym rogu dokumentu.

Nie będzie natomiast spełnione to wymaganie, gdy w dokumencie podano, słownie lub cyframi, określoną sumę (np. „zapłacę za ten weksel 100 000”, „Na 100 000”), nie zamieszczając jednak nigdzie w nim dodatku wskazującego walutę (złote, euro, dolary amerykańskie albo jakąkolwiek inną), jak też, gdy raz podano sumę wekslową w jednej walucie, a drugi raz w innej: np. raz w złotych, a drugi raz w euro.

Jeżeli więc, tak jak w niniejszej sprawie, dokument zawiera przyrzeczenie zapłaty oznaczonej słownie sumy w określonej wyraźnie walucie, będącej w obiegu w chwili jego wystawienia, przewidziane w art. 101 pkt 2 pr. weksl. wymaganie oznaczenia przyrzeczonej sumy pieniężnej jest niewątpliwie spełnione. Zamieszczenie ponadto liczby wyrażonej cyframi, równej tej sumie, bez dodatku określającego walutę, nie mogło mieć wpływu na ocenę zachowania rozpatrywanego wymagania. Liczba ta stanowiła w istocie zbyteczny dodatek do słownego oznaczenia sumy wekslowej w określonej walucie. Ponadto, jeżeli w razie cyfrowego tylko oznaczenia w górnej części dokumentu sumy w określonej walucie, przyjmuje się, że zamieszczone poniżej przyrzeczenie zapłaty za weksel bez wyraźnego wskazania sumy wekslowej dotyczy tej właśnie sumy, to tym bardziej można przyjąć, że omawiany cyfrowy dodatek odnosi się do określonej słownie sumy wekslowej.

Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 101 pkt 2 jest więc nietrafny. Należy także zauważyć, że sankcję uchybienia temu przepisowi określa

nie art. 58 § 1 k.c., lecz art. 102 pr. weksl. Co więcej, art. 101 pr. weksl. regulują kwestię formy oświadczenia woli wystawcy, jeżeliby więc nawet sankcja niezachowania przewidzianych w nim wymagań nie została odrębnie unormowana w art. 102 pr. weksl. i w związku tym jej podstaw należałoby poszukiwać w kodeksie cywilnym, to tę podstawę musiałby stanowić dotyczący formy czynności prawnej (oświadczenia woli) art. 73 § 2 k.c., a nie norma art. 58 k.c., określająca skutki niezgodności z ustawą treści czynności prawnej. Jakkolwiek wyrażona w art. 102 pr. weksl. sankcja: „nie będzie uważany za weksel własny dokument, któremu brak jednej z cech, wskazanych w artykule poprzedzającym”, jest w istocie jednoznaczna z nieważnością, co potwierdza art. 33 ust. 2 pr. weksl.

W rezultacie nie mogły także odnieść zamierzonego skutku związane z zarzutem naruszenia art. 101 pkt 2 pr. weksl. i art. 58 § 1 k.c. twierdzenia pozwanych o naruszeniu art. 381 w związku z art. 378 § 2 k.p.c.

Trafne są natomiast niektóre z pozostałych podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów.

Od reguły, że dłużnikiem wekslowym może być tylko osoba, która złożyła podpis na dokumencie mającym cechy weksla trasowanego (art. 1 i 2 pr. weksl.) lub weksla własnego (art. 101 i 102 pr. weksl.), dopuszcza wyjątek art. 10 pr. weksl. Zawarta w nim regulacja jest oparta na założeniu, że podpis na dokumencie niemającym wszystkich cech weksla własnego lub weksla trasowanego może wywołać skutki w sferze prawa wekslowego, jeżeli został złożony w zamiarze wywołania takich skutków i składający podpis wręczając dokument udzielił odbiorcy upoważnienia - podlegającego wykładni w sposób przewidziany w art. 65 k.c. – do uzupełnienia dokumentu o niezbędne elementy weksla własnego lub trasowanego. Zobowiązanie wekslowe podpisującego i odpowiadająca temu zobowiązaniu wierzytelność powstają wprawdzie dopiero po uzupełnieniu weksla *in blanco* zgodnie z udzielonym upoważnieniem, ale ze skutkiem już od chwili wydania weksla *in blanco* odbiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2006 r., I CSK 116/06, OSNC 2007, nr 5, poz. 76, z dnia 21 września 2006 r., I CSK 130/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 93, z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN

25/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 117, i z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 531/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 13).

Pozwani wręczając powodom podpisany przez siebie weksel *in blanco* upoważnili powodów do jego uzupełnienia w razie nie dotrzymania przez pozwanych umowy zawartej w dniu 25 marca 2005 r. (§ 1 deklaracji wekslowej), co oznaczało – uwzględniając także § 2 deklaracji wekslowej – możliwość wypełnienia przez powodów weksla *in blanco* na kwotę odpowiadającą ich roszczeniom względem pozwanych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez pozwanych wymienionej umowy. Powodowie nie mogli jednak wypełnić otrzymanego blankietu wekslowego na kwotę wyższą niż sto tysięcy zł. Takie ograniczenie wynikało, w świetle przewidzianych w art. 65 k.c. dyrektyw wykładni oświadczeń woli, z § 14 umowy z dnia 25 marca 2005 r., w którym była mowa o wekslu „na kwotę 100 000 zł” w związku z zabezpieczeniem wzajemnych zobowiązań stron.

Umowa stron z dnia 25 marca 2005 r. była umową najmu. Takiej kwalifikacji tej umowy nie sprzeciwiało się to, że jej przedmiotem było odpłatne korzystanie z pomieszczeń użytkowych wraz z urządzeniami stanowiącymi ich wyposażenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 r., I CKN 924/98, OSNC 2001, nr 6, poz. 92), ani to, że pozwani mieli udostępnić powodom pomieszczenia uprzednio przebudowane w celu przystosowania ich do prowadzenia zamierzonej przez powodów działalności gospodarczej. Jeżeli w umowie jedna strona zobowiązuje się oddać drugiej określoną rzecz do używania przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a ta druga strona do zapłaty wynagrodzenia za to używanie, umowę tę należy kwalifikować jako umowę najmu (art. 659 k.c.) bez względu na to, czy rzecz, której dotyczy umowa, istnieje już w chwili jej zawarcia i ma właściwości określone przez strony, czy też ma ona dopiero powstać w ustalonym terminie lub uzyskać odpowiednie właściwości. Dostrzeżenie w umowie stron sporu, oprócz najmu, elementów umowy o dzieło lub umowy o roboty budowlane, stanowiło więc wynik nieporozumienia.

Trafnie natomiast Sąd Apelacyjny przyjął, że zgodnie z wolą stron warunkiem należytego wypełnienia umowy przez pozwanych było udostępnienie

powodom obiektów, co do których wydane zostały wymagane przez prawo budowlane pozwolenia oraz dokonane nakazane tym prawem zgłoszenia. Zarazem jednak Sąd Apelacyjny bezpodstawnie uznał, że § 14 umowy stron zastrzegał karę umowną w wysokości 100 000 zł na wypadek nienależytego wykonania tej umowy przez pozwanych. Jak wyżej wskazano, § 14 umowy stron ograniczał możliwość wypełnienia przez powodów otrzymanego od pozwanych weksla *in blanco* na kwotę wyższą niż sto tysięcy zł. Za taką wykładnią tego paragrafu przemawiały dyrektywy interpretacyjne wywodzone z art. 65 k.c. (co do tych dyrektyw zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 r., V CSK 63/07, OSNC 2008, nr 10, poz. 116), przede wszystkim uzasadniał taką wykładnię kontekst zawartego w tym paragrafie zwrotu, w którym była mowa o wekslu „na kwotę 100 000 zł”. Brak natomiast jakichkolwiek podstaw, aby zgodnie z wynikającymi z art. 65 k.c. dyrektywami wykładni oświadczeń woli można było w tym paragrafie dostrzegać zamiar zastrzeżenia kary umownej. Tym samym w sprawie nie ziściły się – inaczej niż przyjął Sąd Apelacyjny – przesłanki zastosowania art. 483 k.c. O ewentualnej odpowiedzialności pozwanych za nie wykonanie lub nienależyte wykonanie umowy z dnia 25 marca 2005 r. należało więc rozstrzygnąć, stosując ogólne zasady dotyczące tej odpowiedzialności (co do relacji między art. 483 i 484 a art. 471 k.c. por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2007 r., V CSK 139/07).

W konsekwencji, nie zostało wykazane, aby w świetle porozumienia stron istniały podstawy do wypełnienia przez powodów otrzymanego od pozwanych weksla *in blanco* na kwotę 100 000 zł., a jak wyżej wyjaśniono, w myśl art. 10 pr. weksl. weksel *in blanco* powinien być wypełniony zgodnie z otrzymanym upoważnieniem do jego uzupełnienia.

Ze względu na zasadność podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia art. 10 pr. weksl., art. 65, 471 i 483 k.c. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.